

מעדותה של אסיה גולן על מציאת מחבוא אצל איכר גוי באוקראינה

גולן אסיה, ילידת הושץ (Hoszcza), פולין, 1928.

למדה בבית הספר "תרבות" והשתתפה בפעילויות ציוניות. עם פרוץ המלחמה והכיבוש הסובייטי ב-1939, נפסק קשר המכתבים של המשפחה עם קרוביהם שהיו בארץ ישראל. ב-22 ביוני 1941 פלש צבא גרמניה לבריה"מ ובמאי 1942, נרצחו חלק מיהודי העיר הושץ והנותרים הועברו לגטו. איכר פולני הסכים להחביא את משפחתה במקרה והגטו יחוסל. עקב שמועות על החיסול הקרב של הגטו, ברחו המשפחה לכיוון כפר טודארוב (Tudarow), שם התחבאו בבור בגורן במשך 17 חודשים. בפברואר 1945 שוחררה העדה ע"י הרוסים, לאחר המלחמה הפליגה באנייה "אקסודוס", ולאחר החזרת המעפילים לצרפת, עלתה למדינת ישראל באוגוסט 1948. מצילה הוכר ע"י "יד ושם" כחסיד אומות העולם.

בין האקציה הראשונה והשניה אנחנו היינו בגטו הפתוח. וכעבור איזה מספר חודשים, התחילו בסביבה ההרג הסופי, שקראו לזה יודנריין.

ש. חיסול טוטאלי?

ת. חיסול טוטאלי, והשמועות הגיעו גם אלינו.

ש. דרך איכרים?

ת. כן. דרך איכרים. לא היה קשר אחר. ואז התפשטה שמועה בכל העיירה, צריך לחפש מקומות מחבוא. מחבוא - וזה לא כבר כמו מחבוא בבית שזה ל-12 שעות או ל-20 שעות ואחרי זה יצאו חופשי, אבל מקום קבוע. למי שהיו קשרים עם האוקראינים, כשזה היה המקום היחידי ששמה אפשר לחפש את המקום ולהישאר, התחיל לשוטט ביניהם ולחפש את המקומות. בעיירות האלה המסחר עם האוקראינים עבר בתור ירושה שכפרים שלמים היו קשורים ליהודי מסוים. ומה שאבי אמר: אסור לי לחפש מקום מחבוא בכפר שקראו לו טודרוב (Tudarow), כי עם הכפר הזה סבי ואבי ואני, 80% מהאיכרים סוחרים אתנו, ואם ימצאו שאנחנו - אם מישהו ישים לב שהמשפחה שלנו לא נתפסה, ברור שיחפשו אותנו שמה. אני מוכרח באיזה כפר אחר. והיו עוד כמה כפרים ששם היו עוד מספר מכרים, ואבא התחיל שמה, בכפרים האלה, ללכת לחפש, לדבר עם אוקראינים אם מוכנים לקחת אותנו ולהסתיר אותנו במידה ויהיה צורך.

ש. זאת אומרת, את מדברת על כל המשפחה?

ת. כל המשפחה, בהחלט. הרבה נתנו לאבי תשובה: אותך לבד כן, כל המשפחה, 4 נפשות - זה לא. אבא גם לא העלה בדעתו שהוא יעשה דבר כזה. ואחרי איזה 3-4 פעמים שהוא היה בכפרים, הוא כמעט ונואש. כשפעם אחרונה - הוא אמר: יש לי עוד כפר אחד שם לגשת. הוא

היה עוד פעם אצל 3-4 כפריים, הוא עוד פעם אותו דבר: אותך לבד, או את אשתך לבד, אבל ילדים אנחנו בכלל מפחדים. בנות לא. הם קטנים ולא יודעים איך שהם יתנהגו. הוא כבר היה מיואש לגמרי, והתחיל ללכת לכיוון העיירה, ואז הוא עבר על יד שדה, על יד חוטור של גוי אחד. חוטור, אתה יודע מה זה? ... זה משק בודד שמסביב יש לו השדות, והוא נזכר שעם הגוי הזה היו לו פעם עסקים, אבל כבר איזה 5-6 שנים אחרונות, משנת 33-34' הקשר אתו נפסק. אבל הוא היה מאוד ישר, והיה שייך גם לסוג מאמינים פרבוסלביים אוונגליסטים, ומאוד ישר ואמין, מטופל בילדים מאשתו הראשונה ועם ילדים מאשתו השניה, כי הראשונה נפטרה. הוא החליט: מה יש לי להפסיד? אני אכנס גם הנה. כשהוא נכנס הוא לא היה, אף אחת לא היתה, היתה רק הבת הבכורה מאשתו הראשונה, בחורה בת 18. ואז אבי שאל אותה אם היא מכירה אותו. היא אמרה לו. כי אבי הציג את עצמו: אני פסיו מהושץ' - אז היא אמרה: הוי, אני פעם הייתי לפני 5-6 שנים עם אבי ואשתך נתנה לנו עוגיות טובות מאוד לאכל.

ש. את זה היא זכרה.

ת. אז אבא חשב: איזו התחלה טובה, אני אמשיך הלאה. אם זהו הזיכרון, אם ככה היא זוכרת אותי, מכיבוד טוב, אני אמשיך. והוא אומר לה: ואיפה אבא? הוא איננו, הוא יהיה רק בערב. אז הוא אומר לה: את יודעת, תגידי לאבא שאני הייתי פה, ויש לי אליו עניין מאוד מאוד חשוב, ואם הוא מעוניין לדעת מה העניין, שיבוא אלי לגטו. היא אמרה: בסדר, אגיד לו. ואבא חזר. במקרה הוא אז חזר מאוד מאוחר, וחשבנו שאולי הרגו אותו בדרך, וכל העיירה כבר עמדה וחיפשה, והשתוקקה [?] ופתאום ראינו אותו ללכת, שהוא בא.

ש. והגויים נכנסו לגטו באופן חופשי, בלי בעיות?

ת. חופשי. בשביל להחליף - בדרך כלל הם נכנסו בשביל להחליף מזון מכל מיני מצרכי בית. ואבא חזר ואומר לאמי, קראו לה הודל [הודל?] - כן כמו אצל טוביה החולב: אין לנו מקום. רוצים או אותי לבד או אותך לבד מוכנים. את כל ארבעתנו גם כן לא. גורלנו נחרץ! מה שיהיה עם כולם, זה גורלנו.

ש. איך קראו לאוקראיני הזה?

ת. ורק, ורק נשארה לי תקווה אחת, אם חוודור קאלנצ'וק (Chwedor Kalenczuk) כן יבוא אלינו. וכעבור יומיים לפנות ערב, אבא רואה חוודור בא. חוודור בא. הוא היה, היתה לו דלקת פרקים מאוד חזקה, היה לו מאוד קשה, הרגליים היו לו ממש עקומות. ולמרות זה הוא בא רגלי, 7-8 קילומטר מהעיירה. והוא בא.

ש. גוי עני.

ת. גוי מאוד עני. מאוד עני. ואז אבא אמר לו: מה אתה חשבת שאני ביקשתי ממך שאתה תבוא? אז הוא ענה שהרבה יהודים עוזבים עכשיו את הדברים שלהם להחביא, כי הם לא יודעים מה שיהיה, בתקווה שיישארו בחיים ואז יקבלו את זה בחזרה. אולי זאת הבעיה? אז

אבא אומר: קצת, אבל לא כולה. הוא אמר לו, כנראה: הייתי רוצה לבוא לשאול אותך, האם אתה מוכן לעשות מחבוא בשבילנו, ואם נצטרך לברוח כל ארבעתנו, אם תהיה מוכן לקבל אותנו? הוא נדהם. לא חשב בכיוון הזה. ואבא אמר לו: אני אשלם לך מראש, כמה שתרצה, במטבעות זהב, בדולרים, וכמה שתרצה, כמה שתגיד לי. אם לא אצטרך - זה יהיה הרווח שלך. אם נבוא, אז נבוא.

ש. זה קסם לזו?

ת. היו לו - זה לא שזה קסם לו, זה נתן לו מהלך מחשבה לחשוב על זה, כי אחרי הכל הוא באמת היה זקוק. היתה לו הבת הבכורה הזאת, שאבי פגש אותה, שהיא היתה בת 18 אולי, ועוד 6 ילדים. היא היתה מאשתו הראשונה שנפטרה, ועוד 6 ילדים קטנים בגיל שנתיים עד 11-12. והוא ידע שזאת בעיה קשה, כי לילדים אסור שהם ידעו עלינו, אחרת הם יכולים לגלות, ואז כל המשפחה שלהם תושמד. וגם לא יחליט ולא יתן תשובה ללא אשתו. מצד שני זה גם אולי קצת ייבנה, אולי יקנה עוד סוס, אולי יקנה עוד משהו. ואז הוא אמר לאבא: תראה, אני צריך להתייעץ עם אשתי על דבר כזה, וגם עם הבת הבכורה. כי אם כן, שלושתנו נשלוט עליהם, כי כל זה יהיה בשליטת שלושתנו. אם כן, תוך שלושה ימים (זה היה כנראה איזה יום חמישי), אם כן, אז אני ביום ראשון לפנות ערב אבוא אליך. אבי ענה לו: אם כן תבוא עם עגלה, כי אני ארצה לתת לך דברים, אם בשבילך שתחביא, אם בשבילנו שנצטרך, אבל כל מיני דברים, מצעים וקצת לבוש ואיזה שמיכות, דברים חורפיים, החורף מתקרב עוד מעט. והגיע יום ראשון. הוא אמר: יגיע בסביבות 3-4. כבר ארבע, השעה כבר ארבע, כבר חמש, וכבר שש, והוא איננו. ובשבע בערב כבר אנשים התכנסו כולם בבתים, התחיל להחשיך, אנחנו עוד עמדנו בחוץ והסתכלנו וראינו איזושהי עגלה מתקרבת. וזה היה חוודור. זה היה כמו המשיח באותו רגע. למרות שלא ידענו מה מצפה לנו. אבל עצם העובדה שישנה כתובת לאן לברוח. והוא בא ואמר: הסכמנו.

מקור: ארכיון יד ושם 0.3/6384